

HAL
open science

Correccions menors a epígrafs de Sa Carrotja

Hernán González Bordas

► **To cite this version:**

Hernán González Bordas. Correccions menors a epígrafs de Sa Carrotja. *Sylloge Epigraphica Barcinonensis*, 2008. halshs-02470324

HAL Id: halshs-02470324

<https://shs.hal.science/halshs-02470324>

Submitted on 21 Jul 2021

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Correccions menors a epígrafs de Sa Carrotja

Hernán González*

Resum: *En aquesta contribució presentam els resultats complementaris de les nostres observacions sobre les inscripcions provinents de la zona de Sa Carrotja (Ses Salines, Illes Balears) en forma de correccions menors a algunes edicions que no havien estat revisades des d'Emil Hübner i Cristofol Veny.*

Abstract: *In this contribution, we show the complementary results of our observations about the inscriptions coming from the area called Sa Carrotja (Ses Salines, Balearic Islands) as minor corrections to some editions never reviewed from the times of Emil Hübner and Cristofol Veny*

Paraules clau: *Correccions, inscripcions, necròpolis, Sa Carrotja, Illes Balears*

Keywords: *Corrections, inscriptions, necropolis, Sa Carrotja, Balearic Islands*

A continuació aportam algunes correccions o lectures diferents de caire menor que hem trobat, en la nostra revisió sobre el material epigràfic de Sa Carrotja, i que no apareixen a la bibliografia¹.

1. *CIBal* 85. Tots els editors (Veny, Fabrè-Mayer-Rodà, Orfila, García Rianza) han donat la lectura *Serg/iae Cal/stae an(norum)/ XXI vall* (sera) nosaltres veiem:

* Universitat de Barcelona, Grup LITTERA.

1. Havent revisat E. HÜBNER, *Supplementum ad CIL II*, 6314 Berlin 1892. E. HÜBNER, *Ephemeris Epigraphica IX*, 1903; C. VENY, *Corpus de Inscripciones latinas de las islas Baleares hasta la dominación árabe*, Roma 1965 = *CIBal*; G. ALFÖLDY, «Besprechungen», a *BJb* 168, 1968, pp. 549-552; M. ORFILA, *La necrópolis de Sa Carrotja y la romanización del sur de la isla de Mallorca* (BAR 397) Oxford 1988; Autors diversos, *Epigraphische Datenbank Heidelberg, Recurs Web*: <http://www.uni-heidelberg.de/institute/sonst/adw/edh/> = EDH (Rianza)

Sergiae Calstae an(norum)/ XX f(uisti) vale! (sera), aquesta forma verbal apareix tres cops més a les fórmules de comiat de la zona (CIBal 78, 82, 83, 113 amb *vale* i 93 tot sol). Un fet paleogràfic molt curiós que fins ara no s'ha esmentat és que totes les *a*, inclosa la que està en lligadura amb la *n*, en comptes de portar un traç horitzontal central, apareixen amb una mena de coma que cau just enmig dels dos traços diagonals (fig. 1)

2. CIL II 3680 = CIBal 86 = EDH HD04214. Es pot veure la cameta de la inicial del *praenomen* de la difunta, així tenim *Quinta* en lloc de *Q]uinta* i no queden dubtes quant a la inicial del cognomen *Porisi* (fig. 2).

3. CIBal 91 = *Supplementum ad CIL II 6318*. A la primera ratlla d'aquesta inscripció molt fragmentària es pot proposar o bé *no*, en comptes de la *n* llegida fins ara, o bé un dibuix, una espècie de signe amb forma d'espiga oberta, el problema amb aquesta última proposta és que no en coneixem paral·lels, ni sabem quina funció podria tenir a part de la purament estètica. A la darrera ratlla hi ha interpunció entre la fórmula de comiat del difunt: *Have · et · val* (fig. 3).

4. CIBal 95 = CIL II, 3692. El gentilici *Sergia* es llegeix en la seva totalitat, abans donaven: *Ser[g]ia*. Desgraciadament tret de la darrera línia, la resta està completament esborrat. Resulta curiós que Hübner, havent llegit la inscripció, hagi proposat: *· et · va[le]* en comptes de: *Sergia*. Aquesta proposta quadraria molt millor amb el formulari típic de Sa Carrotja. A més, també és estrany que els investigadors posteriors no hagin vist la *g* de *Sergia* i hi vegin una interpunció, precisament on Hübner també la indicava. Algú s'ha dedicat a escriure a sobre de la pedra en temps moderns una *s* i una *g* allà on hi havia interpuncions i ha retocat la *t* per tal de que sembli una *r*? (fig. 4).

5. CIBal 100 = *Supplementum ad CIL II, 6314*. Hübner edita: *CLO · VRBA/ ann/ NA · POST/ TROPTANS*. Veny llegeix: *CLO Vrbal Ann/ Na Posil TRO [...]*NS, Fabre- Mayer- Rodà²: *CLO(dia) VRBA/ANN(orum)/ NA POSI <T>/PROBVS âûs/ ...?* A part del que ja s'ha dit als comentaris d'aquestes edicions, nosaltres trobam que totes les línies del text estan contingudes per una caixa d'escriptura; consideram que, després de l'abreviatura *ann*, es pot distingir almenys un signe que indiqui el nombre d'anys, o bé una barra (I) o bé una V, col·locat, més o menys, a sobre de la *s* de la ratlla inferior. Hem de comentar també que la primera lletra de l'última ratlla té un traç horitzontal una mica excessiu per ser una *p*, potser es tracta d'una *f*, *t* o *e*, d'aquesta lletra com de la quarta de la mateixa línia i de la *p*

2. G. FABRE, M. MAYER, I. RODÀ, «Inscripciones «alienae» en museos y colecciones de la provincia de Barcelona», a *Ampurias* 44, 1982, pp. 185-242 lectura que segueix ORFILA, *La necrópolis...*, cit., p. 74.

Fig. 1. *CIBal* 85

Fig. 2. *CIL* II 3680 = *CIBal* 86

Fig. 3. *CIBal* 91 = *Supplementum ad CIL* II 6318

Fig. 4. *CIBal* 95 = *CIL* II 3692

de l'anterior és destacable que el traç vertical sigui corbat cap a l'esquerra. Quant al penúltim signe, se'n distingeix un reforç horitzontal més propi d'una *n* (o fins i tot d'una *i*) que d'una *u*, com podem comprovar si les comparem amb les altres lletres de la inscripció. Llavors la nostra edició seria: *Clo(dia) Vrbal ann(orum) / na Posil FRO+++ NIS* (fig. 5).

6. *CIBal 101 = CIL II, 3670*. Des de Hübner fins als nostres dies, aquesta inscripció es llegeix: *Q · Agileiuls · Donatus · hic · qiescit*. Nosaltres observam que al *cognomen* hi ha tres trets paleogràfics estranys.

La *t* de *Donatus* és força anormal, de fet té un traç horitzontal inferior quasi tan llarg com el superior, la qual cosa contrasta amb l'última *t* de la inscripció que ni tan sols té traç inferior; d'altra banda una *i* no pot ser, tant perquè, a efectes d'onomàstica, ens esperàriem una *t*, com perquè les altres *i* de la peça no tenen traços horitzontals. A la ratlla següent, el suposat final *-us* de *Donatus* tampoc no és gaire convencional, hi ha, amb tota seguretat un traç abans de la *u* que hi està lligat; a més, els dos traços de la *u* no estan units per sota. Incís de manera més superficial es pot veure un nou traç que parteix transversal al primer de la línia i que és gairebé paral·lel al de la *u* de *Donatus*. Doncs bé, amb el reconeixement total del grau d'especulació que això suposa, aquestes «irregularitats» ens han fet pensar que podríem estar davant d'una lligadura bilítera al final de la segona ratlla i una de trilítera al principi de la tercera i així tindríem un *Donatianus* en comptes de *Donatus* (fig. 6).

7. *CIBal 104 = Suppl. 6316*. D'aquest epígraf queden dos fragments que per la part de darrera encaixen perfectament i per davant formen una esquerra. Les mesures són 23, 6 d'ample per 17 d'alt, fins ara les mesures que es donaven corresponien a un sol fragment. La lectura que proposem, semblant a les d'autors anteriors, però amb l'afegit de dos signes, és la següent: *Q · Sergius[.../...]arto · an[/] VIII C*. (fig. 7).

8. *CIBal 107 = CIL II 3682*. Es tracta d'un fragment de 25,4 d'alt per 22,4 d'ample per 4,9 de fons a les seves parts més llargues. No acabem d'entendre per què sempre es restitueix el nom en femení (fig. 8).

9. *CIBal 109 = Suppl. 6319*. Actualment es conserven només dos fragments, que no van units, d'aquesta peça al museu de Granollers.

El primer, que conté la dedicació als déus Mans, fa 18,5 d'ample per 10,5 d'alt per 3,7 de fons, i el segon, que conté l'edat del difunt, 14,3 d'ample per 16,3 d'alt per 4,1 de fons, ambdós en els seus segments més llargs. Sembla que s'hagi perdut llavors un tercer fragment, adjacent al segon, que Hübner però va poder editar a través dels dibuixos de Jaume Planes, també Colominas hauria tret una fotografia dels tres fragments. En comptes de la lectura fins ara coneguda: *Dis · M[an(ibus)]/CFP[...]/cul iaili fecit /vix(it) an[n(is)] LXX*, proposem: *Dis · M[an(ibus) /]C (sive S)FP(sive R)[...]mol*

Fig. 5. *CIBal 100 = Supplementum ad CIL II 6314*

Fig. 6. *CIBal 101 = CIL II 3670*

Fig. 7. *CIBal 104 = Supplementum ad CIL II 6316*

Fig. 8. *CIBal 107 = CIL II 3682*

Fig. 9. *CIBal 109 = Supplementum ad CIL II 6319*

Iaili fecit lvi(x)it) an[n(is)] LXX. Llavors podria ser que al final de la segona ratlla tinguéssim la desinència de datiu d'un superlatiu (la inicial del qual es trobaria al primer fragment) del tipus *piùssimo* o *carissimo* i en podríem situar la seva cronologia al voltant del segle II (fig. 9).

10. *CIBal* 114. D'aquesta inscripció només se n'ha editat un dibuix³ amb el text *ANTISVS* i una descripció. Un cop revisada la peça i diverses fotos nosaltres llegim + · *Antisus/ [F—]+ AEOR*. Si tenim en compte la tipologia de les inscripcions de Sa Carrotja podem proposar. *C. ANTISVS / FVIT AN<N> OR(VM) / ...* tot i que això suposaria un reforç horitzontal superior de la *n* d'*annorum* un poc exagerat. La inicial del *praenomen* és pràcticament indistingible de tan esborrada que està. La mida de les lletres va dels 2,9 cm de l'última *s* del *nomen* als 4,4 de la *u* anterior. (fig. 10).

Fig. 10. *CIBal* 114

11. La inscripció «H» de la tesi de M. Orfila⁴ apareix a aquest treball com: *Ser(ia) Caisula/ defuncta/ annor(um) XXX*. Nosaltres proposem: *Serg(ia) Caisula/ defuncta/ annor(um) XXX*. (fig. 11).

Fig. 11. M. ORFILA, *La necrópolis de Sa Carrotja y la romanización del sur de la isla de Mallorca* (BAR 397), Oxford 1988, inscripció «H» p. 79

3. *CIBal*, Làm. XXXIII, fig. 82.

4. ORFILA, *La necrópolis...*, cit., p. 79.